

Røgen - Farre
Lokalhistoriske
Forening

Årsskrift
2007

Røgen Farre Lokalhistoriske Forening har lokaler i Farre
Forsamlingshus, på Vandværksvej.

Arkivet holder åben hver mandag fra kl. 19.00

Bestyrelsesmedlemmerne er:

Formand:	Karen Warming	86 96 98 13
Næstformand:	Jørgen P. Jørgensen	86 96 82 06
Kasserer:	Ella Hansen	86 96 80 03
Sekretær:	Birgit Fogh Bach	86 96 01 58
Niels Peter Nielsen		86 96 80 32
Viggo E. Lauritzen		86 87 13 29
Ole Jensen		86 96 81 61
Lauris Jørgensen		86 96 55 82

Eventuelle besøgende uden for åbningstiden,
er velkommen til at kontakte et af
bestyrelsesmedlemmerne.
Vi kommer gerne og åbner.

Indholdsfortegnelse 2007 **side**

Af troldsmandsbogen "Cyprianus"	9
Grænsekommandoen	14
Oksbøllejren	20
Til Kongen.....	22
Jens Stolde Pedersen, Skjørringvej 75, Farre hede	26
Strafferammer efter straffelovene: 1683—1866	28
For 100 år siden	33
Drengen i Røgen præstegård	42
Hr. Søren Ottosen Grønbech, Røgen præstegård.....	44
Hvor blev hun af?	51

Indholdsfortegnelse 2006

Find din slægt, og gør den levende	8
Sognedegnen der druknede i Farre bæk	10
Med skolen i København	14
Elværker	20
Da Farre Hede fik elektricitet.....	23
For hundrede år siden	28
Lykkehuset, Røgen mark	36

Indholdsfortegnelse 2005

Farre Savværk	7
Boligudstyknig på Højagervej	14
Den afsindige Jens Troelsen i Farre.....	19
Ulvejagter	24
Svin i byerne	27
Mejeriet "Skytsbjerg's" 75 års jubilæum	30
Dannebrogsmænd.	42
Lidt om vask.....	46
Landmandens forårsarbejde	48
Tyendeforholdet i vor tid.....	50

Indholdsfortegnelse 2004 **Side**

Forord	7
Ildebrand i Lyngby i 1764	8
Sommerferie af Johanne Jensen.....	12
Min konfirmation af Johanne Jensen.....	16
Min barndom af morten Peder Carlsen.....	20
En københavnerdrengs oplevelser	36

Indholdsfortegnelse 2003

Natmænd / rakkere.....	7
Den forældreløse Granslevpige.....	19
Oversigtstavle.....	30
En beretning om Jens i engen.....	32
Aksel Petersen, Farre.....	37
Min Skoletid	44
Da en 100 kroneseddel forslog noget	50
Portræt af Sporup Kirke.....	52

Indholdsfortegnelse 2002

Forord.....	7
Anker Jensen fortæller	8
Lynbrand i Farre	16
Wistoft og hans forgænger	21
Fugleskydning	22
50 år som vognmand	25
Johanne Grøn	29
Luthers Minde Farre Loge	30
Drikkevaner i det 16. århundrede	30
Tilbageblik i det gamle Røgen Sogns historie.....	34
Fattiges kår i 1840	38
Fattighus i Farre.....	42
Brev fra Greven	43
Nyt fattighus i Røgen	45
Haven gennem tiderne	47

Indholdsfortegnelse 2001	Side
Anders Bondes slægt	7
Sejer Andersen Bonde	11
Anders Bondes slægt, anden del	17
To koner	24
1891 i dagbogen	30
Hovedgården Farregård, anden del	31
Køer er ikke bare malkemaskiner	36
En spørgelseshistorie	36
Mads Muurmester i Farre	37
Vådeskud på Valborgaften	48
Og så til noget helt andet	50

Indholdsfortegnelse 2000

Skifte efter Mickel Andersen Gjesager, Klintrup Vestergård 1817	7
Vandløbssagen i Røgen-Sporup kommune	17
Drengestreger	20
Provst Johan Jessen og hans sønderjyske afstamning	21
Gjern herreds tingbog, Farre Bys vide	24
En 16-årig fæstemø fra Farre	26
Jørgen Greisen til Løvskovlund i Farre	37
Udviklingen i skolerne Almue-undervisning-skoler	42
Mormonerne fra Damagergård i Farre	51

Indholdsfortegnelse 1999

Så gik de 10 år	3
Et Strejftog 100-150 år tilbage i tiden	7
Da Lyngholm brændte	15
Beretning om snedkermester Anders PeterSørensen	32
Landboforeningens 100 års jubilæumsskrift	42
Terkel Degn og hans slægt	44
Min barndoms jul	50

Indholdsfortegnelse 1998 **Side**

Hovedgården Farregård 1586-1726	5
Smed Lemming.....	16
Hjulhuset	29
Den gamle bagerforretning i Farre.....	32
Landbokvindens Ager, ca. år 1900	34
Det gamle forsamlingshus	39
Urmagerens hus	42
"Villa Pax" , Gl Skanderborg 130	45
Erindringer fra Røgen	50

Indholdsfortegnelse 1997

Fattigvæsenet i Røgen og Farre sogne	5
Skolevæsenets historie i Røgen og Farre sogne	21
Farre Hougård 1482-1857.....	57

Indholdsfortegnelse 1996

Minder fra en svunden tid.....	5
Thi kendes for ret	23
Skoleloven.....	36

Indholdsfortegnelse 1995

Bøndernes klædedragt gennem århundrederne	5
Bulotti den Anden	21

Indholdsfortegnelse 1994

Pastor Jessen i Røgen	5
Johanne Andersdatters tragiske selvmord	14
Barndoms og ungdomserindringer.....	17
Erindringer fra Klintrup	20
Fællesskabets ophævelse i Klintrup og Røgen	44
Landsbykongen Laurids Fog.....	53
Skomager Kristian Pedersen.....	54

Indholdsfortegnelse 1993

Niels Poulsen,Røgen	7
---------------------------	---

	Side
Mere om Landsbykongen Laurids Fog	19
Farre Karosserifabriks historie	27
Fra skiderende til water clocet	35
En aftægtskontrakt fra Klintrup	39
Oustrupgård	45
Jens Peter Jørgensens soldatertid.....	56

Indholdsfortegnelse 1992

Grundtvig og Beck i Røgen	7
Karl Lund, smed i Farre 1932-1984.....	10
Ved aftenpipen, om at lave tobak.....	16
Af en slægts saga på godt og ondt.....	18
Bylaugets gilder	54
Et falsk brandbrev fra Farre	58
Erindringer fra Farre Hede	64

Indholdsfortegnelse 1991

De forsvundne lyde	7
Juleforberedelser	11
Farre by	13
Løvskovlunds historie	21
Oldtidsfundene i Sporup, sommeren 1953.....	27
Fortegnelse over stensamlingen	29
Erindringer om Farre møbelfabrik	33
Erindringer fra Farre.....	42
Et slagsmål i Røgen.....	53
Murermester Martin Christensen	56
Lærer Åge Helbo.....	59

Indholdsfortegnelse 1990

Røgen-Farre lokalhistorisk forening.....	7
Minder fra Kulbjerg	11
Sporup kirke og familien Fischer.....	27
I Kammergårdens have	39
Fastelavn er mit navn	45
Lidt om Farre hede.....	50
Foreningens vedtægter	7

Fra Skive Folkeblads julenummer 1946.

Af troldmandsbogen "Cyprianus."

"Cyprianus" er navnet på en bog om troldomskunster, husråd og andre mere eller mindre mærkelige ting. Eller for at være helt korrekt, er det en fællesbetegnelse for flere bøger af den art, og en af disse er havnet på Skive museum.

Den kaldes også "Oldtidens Sortebog" fra året 1400 og påstås trykt efter originalen, der fandtes ved udgravning af en gammel borgruin.

Efter en indledning følger en rystende beretning af en munk, som kaldtes "Den kloge broder". Han beretter om, hvordan han i Cadiz er født hemmeligt af en nonne. Da han blev ældre, kom han i forbindelse med en pater Johannes, der havde en borg – Rudelsborg i Thuringen.

Pater Johannes hærgede egnens beboere med skatteplyndring og svælgede i frådseri og drukkenskab, mens egnens beboere troede han var beskæftiget med fromme sysler.

Den unge munk blev oplært og fik betroet posten som vogter over 13 indespærrede nonner på en borg, der kaldtes Wårleck. Nonnerne var røvet fra et kloster i nærheden. Disse nonner mishandler pateren, kaster i fængsel, torturer, overfalder og forhekser. En stor brønd er beregnet til nedkastning af alle de børn, der bliver resultatet af den uhyggelige paters handlinger, og i brønden kastes også de nonner, han efterhånden bliver ked af.

"Den kloge broder" må med skræk og rædsel i sindet passe de arme nonner, hvoraf den 13. – den hellige Cyprianus fra Mexico – er særlig genstridig. Hun er kastet i det værste af alle fængsler. Hun hentæres efterhånden, men er på dødens rand i stand til at omskabe sig til en smuk og underskøn kvinde, og hun indvilger da på skrømt på at blive pater Johannes slegfred, men giver ham en sovedrik og spærre ham selv inde i det slemme fængsel, mens hun

sammen med de endnu levende nonner forlader borgen, og den unge munk bliver ladet tilbage med pater Johannes indespærret.

Efter nogen tids forløb dør den onde pater, borgen sløjfes, og den unge munk finder under en sten en mærkelig bog, skrevet på nonnens linned med hendes blod og indeholdende hendes store kundskab i mærkelige ting og hendes fængselsåbenbaringer. Først her begynder den egentlige "Cyprianus", der er skrevet bagfra. Det er noget mærkeligt noget at vænne sig til at læse. Den indledes med en formaningstale til ejeren, om ikke at misbruge bogen og – betones det – man skal være stærk i troen, for at få noget ud af den. Er man ellers et skikkeligt menneske, skulle man være garanteret lykke og kraft ved at eje den.

Cuur-bogen for syge og sorrigfulde

I et afsnit af den mærkelige bog er "Cuur-bog for syge og sorrigfulde". I en masse råd indgår urin som hovedbestanddel. Rådene er i øvrigt en mærkelig blanding af vrøvl og ting med fornuft i. Koldbrand kan helbredes ved at lægge et klæde over, der er dyppet i fruentimmerurin. Bistik kan helbredes ved at lægge jord på det sted, hvor man står. Mod brystsyge haves følgende uhumske middel: "Kog et æg i det slim, den syge harker, når det er hårdkogt, skræl det og kog det atter, til der ikke er mere slim i potten, grav derpå ægget ned i en myretue, kast potten i rindende vand med strømmen, og den syge kommer sig, når ægget er fortæret".

Et uhyggeligt tandpineråd

Fnat får man væk ved at bestryge sig med en døds hånd og sige: "Tag det med dig". Ligtorne fjernes ved at binde flæsk til tæerne i tre dage og begrave flæsket, når det er rådnet, er ligtornen væk. Feber undgås ved hvert år, når rugen drær, at gå ud og afskære 3 aks. Man kan få helt ondt af at høre følgende råd mod tandpine: "Stang tanden med et nyt søm til den bløder, slå derpå sømmet fast i en mørk kælder, hvor hverken sol eller måne skinner og sig samtidig:" sid du der for evigt".

Ørepine fjernes ved at stoppe ørerne til med surdej og holde sig for næsen. Der er ingen tvivl om, at stumme skal give lyd fra sig, hvis de overhovedet er i stand til det, når man benytter dette råd mod stumhed: "Lad røgen af brændte gamle sko, klude, strømper, hatte og sligt indstige i munden.

Hvordan man bliver lykkelig og rig

Efter en samling råd om dyresygdomme, der hovedsagelig omfatter benyttelsen af urin, blod, hakkede hjerter og tudsekure, går bogens forfatter over til "Trolddommens sorte mirakelkunst". Der fortælles om, hvordan man vinder et hjerte og beholder det udelt. "Ens sved samles sammen, og man giver vedkommende en skefuld under et eller andet påskud. Dette er det eneste kraftige middel".

Kriminalpolitiet kan helt afskaffes, blot alle kendte dette middel til at få stjålne ting tilbage. "Tag et frisklagt hønseæg i tyvens navn, bind en grøn silketråd om, læg det i varm aske, og tyven har da ingen ro på sig, før tingene er tilbageleveret."

Hvis man vil have lykken, skal man samle regnvand i et dødningshoved, og vaske sig i det julenat kl. 12. Pengene vil komme til én ganske af sig selv, hvis man en nat kl. 12 tager et stykke bly fra et kirkevindue, og lægger det i pungen. Så let er det. Drikkelyst helbreddes ved at give drankeren noget brændevin, som en levende ål først "har løbet sig ihjel i". Man kan blive ramt af sine fjender, hvis man på det blotte legeme bærer et stykke hyænehud, og vil man blive "phropheisk", skal man blot nedsvælge hjertet af et muldyr endnu rådt og bankende.

Elskovsproblemer

Unighed mellem elskende fjernes let ved at give dem kødboller lavet af turtelduenyrer og -hjerter, sammen med roden af hvid havelilje. Man bliver livlig af at drikke vin, der er kogt sammen en guldring, og hvis en pige bærer en ring med en topas i, der har ligget 24 timer på alteret i en kirke, "erholder hun kraften til at bevare sin dyd".

Hemmelige elskovsbreve gives der flere anvisninger på. En af dem er, at skrive med citronsaft på et stykke papir, lade det tørre, og når den elskende skal læse det, skal det lægges på en varm kakkelovn, da træder skriften frem. Frugtsommelig bliver en kvinde, hvis hun hver morgen og aften spiser en æggeblomme af en barneske.

Det hævdes, at en gravid når hun er tung, sløv og utilpas bærer på en pige, mens hun bliver livlig af at bære på en dreng. Man kan i øvrigt hitte ud af, om det bliver en dreng eller en pige, ved at brænde nogle sneglehuse, støde dem til pulver, og hælde det i den frugtsommeliges urin, synker det til bunds, er det en pige, ellers en dreng. Endelig kan noteres, at en ung pige kan få en mand til at elske sig, ved at skrive sit navn på et stykke papir, lægge det under hans lagen på det sted hans lemmer hviler og 3 gange sige: "For kærlighed".

Hvem er den udkårne ?

Jægere kan få krudt, der ikke knalder ved at blande hundeknogler deri. Man er altid sikker på at ramme, "hvis man støder kugler kl. 12 nat, og i blyet blander hakket nyre og lever af en flagermus".

Det vil sikkert interessere landmændene at vide, at pulveriseret spejlglas i foderet giver "overordentlige fjede gjæs", og hønsene lægger æg hver dag vinteren igennem, når de får sammenblandet klid og hampefrø.

Det påstås, at man, ved at opløse 4 lod allun og 4 lod zinkvitriol i en pot vand og vaske sig deri, vil være i stand til uden skade at tage på glødende jern.

Der er ingen tvivl om, at det vil forhekse maden, når man smører grøn sæbe på bunden af gryden og hælder kviksølv i en gryde ærter.

Sagførere vil sikkert sagsøge mig, når de læser dette råd: "Når du skal møde i retten, skal du gå baglæns ind af dørene, så får du al-

tid ret.

Der sluttes med det store spørgsmål: "Hvordan skal jeg se, hvem jeg skal ægte". Her er anvisningen: "Nytårsopholder man sig i et hus alene og fjernt fra, hvor der er folk. Når klokken slår 12 præcis, går man ind i en stor sal med 2 tændte lys i hænderne og stiller sig foran et stort spejl, idet man siger: "Må jeg se den mage, der er bestemt for min fremtid". – Da ser man det i spejlet.

En bøn og bekendelse

Og så kommer der besked om til hver handling at fremsige dette quad: "Du som fører alle jordens hænder til hver gerning god, som stedes det. Du som alle vore trængsler kjender, du med mig i denne handling vær, du beskytte vil min tillids tanke, at jeg held og redning da kan sanke".

Den hellige Cyprianus slutter bogen med en bekendelse om sine lidelser, pater Johannes var ikke den første munk, der havde været styg imod hende, og hun slutter bogen med denne forbandelse:

"Oh, munke, munke, I ere ikke himlens, men helvedes yngel".

(fra Dagny Dunchers gemmer)

Jens Mandrup Frandsen

Grænsekommandoen

***Personlig beretning af MG 458/48 Jens Mandrup Frandsen
(læs Årsskrift 2001 side 50), 5 KMP/10 BTN/7 REG.***

På vagt langs grænsen:

Den 4. maj 1945 kl. 20.40 lød frihedsbudskabet fra BBC i London: "Det meddeles nu, at de tyske styrker i Holland, Nordvesttyskland og Danmark har overgivet sig".

Kun de, der har oplevet glædesrusen, fatter begivenhederne dengang. Mørklægningsgardinerne blev flået ned, gaderne lyste i rødt og hvidt. Den danske Brigade - "Danforce" - vendte hjem og kom i ildkamp med tyskerne, 17 faldt under kampene, hvori også danske modstandsfolk deltog. Straks efter kapitulationen blev dele af brigadens 6000 mand og modstandsfolk sendt til den dansk/tyske grænse som grænsevagt, men da både modstandsfolk og brigadesoldater havde "nerverne" uden på tøjet efter begivenhederne, opstod der hurtigt gnidninger til civilbefolkningen, hvoraf flere var hjemmetyskere med familie syd for grænsen.

Den 1. juni 1945 blev grænsekommandoen oprettet. Kommandoen bestod af genindkaldte soldater, hvoraf nogle havde været i ildkamp med tyske soldater, med efterfølgende internering i Jægerspris, Horserød og andre steder. De blev hurtigt gode venner med befolkningen langs grænsen. Indledningsvis blev de indkvarteret i forsamlingshuse, missionshuse, kroer - ja, sågar i en mudderpram, indtil der var bygget 8 lejre langs grænsen. Fra vest var det: Højerlejr - Sædlejr - Lydersholmlejr - Store Jydevadlejr - Plantagelejr - Bovlejr - Rinkenæslejr og længst mod øst Broagerlandlejr. Hver lejr var på ca. 150 mand incl. befalingsmænd - i alt ca. 1200 mand. Grænsekommandoens hovedkvarter var indledningsvis i Kollund, senere på Haderslevvej i Åbenrå, hvor nu politiet har station. Grænsekommandoens første chef var oberst Høve.

I 1948 var oberst Grev Sponneck kommandant, næstkommanderende var kaptajnløjtnant Poul Schaffalitzsky de Muckadell Ramsing (kaldet kaptajn Blad). 10ende Bataljons 1., 4. og 5. kompagni

blev september 1948 kommanderet på grænsevagt i hhv. Store Jydevadlejren (kaldet Store Syndefaldslejren) og Lydersholmlejren. 1. kompagni i Store Jydevadlejren og 4. kompagni i Lydersholmlejren, 5. kompagni blev delt på de 2 lejre. 4. kompagni, hvortil jeg hørte, indkvarteredes som nævnt i Lydersholmlejren, der var bygget af tyske flygtningebarakker omkring et 2 etagers teglstenshus, en tidligere tysk skole. Skoleparret, hr. og fru Sass, blev 5 maj 1945 interneret. Efter udstået straf vendte de tilbage - dannede en nazistisk forening, og under et nazimøde i et forsamlingshus, skød og dræbte en ung mand fru Sass med et skud gennem vinduet.

Vi var kun rekrutter, da vi kom til grænsen, men måtte ikke som sådan gå grænsevagt, Så vi blev ophøjet til "menige", men først efter noget vrøvl fik vi menigløn: 2 kr. pr. dag!

Vi lå på otte-mands stuer - 4 dobbeltkøjer. Rygning var tilladt, såfremt der var askebæger på det lille bord. På vort askebæger stod Tønder Jernbanerestaurations.

Spisesalen var lille, vi spiste i 2 hold, i første hold indgik tiltrædende vagt - i andet hold fratrædende. Infirmeriet havde 4 senge og var tilknyttet et mindre marketenderi, hvor en af mine kammerater var "tuttefar" - kaldet "Grønært".

Lejrens vagt var på 5 mand + vagtkommandør. Der var garager til

Vagtholdet klar til at rykke ud. Sept. 1948

militære køretøjer, våbenkammer, bøsse-mageri og samlingsstue.

Hver 14. dag kunne vi møde feltpræst Lund i samlingsstuen. Det var frivilligt, om vi ville høre på ham, men vi mødte alle op, da han var meget ligefrem. Engang diskuterede vi selvmord med ham. Han sagde: "Der er intet øjeblik, der er så dårligt, undtagen at det kan blive bedre". Jeg fortrød bagefter, at jeg ikke spurgte: "Hvad med dengang da Herman Gøring begik selvmord?".

I samlingsstuen forevistes også film. En menig soldat kom og viste filmen: "Flick flak gennem Amerika" med Flensted Jensen, hvor han selv havde været med. Også filmen: "Den sidste chance" - om en flok flygtninge, hovedsageligt jøder, på flugt over grænsen mellem Tyskland og Schweiz, hvorunder de blev beskudt af tyske grænsevagter. Da filmen var færdig, sagde premierløjtnanten: "Bliv siddende". Vi regnede med, at han ville kommentere filmen, der tangerede vores tjeneste, men han vendte sig mod konen og sagde: "Kom så lille Grethe" - ja, det var så det.

I teglstenshuset, den tidligere tyske skole, boede kaptajn Wigh, næstkommanderende premierløjtnant N. B. Juhl, kaldet "Stakater-juhl", da han altid plejede at sige: "Der skal være stakater på de greb", samt officiant C.C. Nielsen, kaldet "Kommandoniels". Han fik af og til en raptus, men kontormanden, nr. 224 Niels Jørgen Haagerup (senere ansat indenfor NATO), fortalte at C.C. Nielsen som 17-årig var blevet dømt til døden ved tysk rigsret, men da han ikke var fyldt 18 år, blev han benådet med livsvarigt tugthus, hans 5 kammerater blev henrettet 2. dec. 1943 ved Skæring Strand.

I vort kompagni indgik 3 løjtnanter: Schmidt, Nielsen og Køster. Løjtnant Schmidt var meget populær hos soldaterne. Han instruerede om, at traf vi grænseoverløbere eller andre mistænkelige personer nede ved grænsen, skulle vi råbe: "Holdt, hvem der" 3 gange, hjalp det ikke, skulle vi skyde varselsskud og hjalp det heller ikke, skulle vi skyde direkte. Vi ville få 20 kr. og 3 dages orlov for hver grænseoverløber, vi tog til fange, død eller levende! Han sagde også: "Hvis det kniber, så skyd direkte og varselsskud derefter, mine soldater skulle pløkkes ned"!

Løjtnant Køster skældte og brokkede sig hele tiden. Det var med stor fornøjelse for mig, at jeg i 1956, da jeg arbejdede på Bispebjerg hospital, stak en kanyler i hans arm (venepunktur) - han skulle opereres forbrok!

Desuden var der i kompagniet en kornet Kjær-Hansen, kaldet "Bjerggeden", han blev under en natmanøvre fanget og låst inde på lokummet, hvor han længe stod og stak hovedet ud af vinduet. Tillige var der en korporal, Børge Eliassen. Han var sur og gnaven, men det var fordi hans kæreste var blevet gravid, men det kunne vi soldater jo ikke gøre ved.

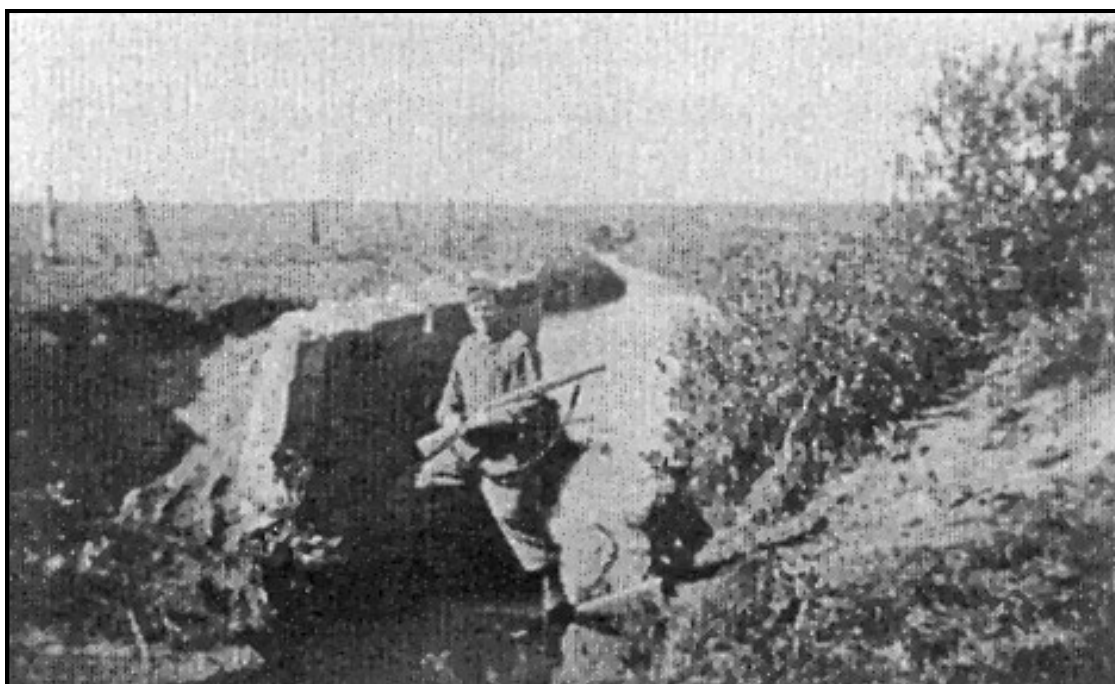
Vagttjenesten:

Vi var 34 mand på vagt hver dag, 5 mand i hovedvagten, 7 mand på udstedsvagten Vindtved, 4 mand i vagt ved Bejerskro, 10 mand i Hovmosen og 7 mand i Rends. Udstedsvagtstederne lå klods op ad den dansk/tyske grænse (Vindtvedvagten). Jeg gik vagt ved den vestlige. Der var en vagthytte af træ med 12 køjer, hvoraf nogle var defekte. Der var geværskabe, bord og bænke, telefon samt en flagermuslygte til belysning indendørs. Udendørs var der skodder til at afblænde de 2 vinduer. Desuden var der en vagthytte til gendamer, et blikskur med brændstof til en efterladt tysk lyskaster. Lyskasteren var med kulbuelys med en rækkevidde på 7 km horisontalt. Når den blev tændt, mens vi gik ude på vagtruten, skulle vi straks vende ryggen til det skarpe lys. Desuden var der et fritstående das!

Når 1. middagshold havde spist til middag, fik de 4 vagthold udleveret en madkasse, hvori der var sønderjysk rugbrød skåret i skiver, knive, fedt og margarine, leverpostej samt en liter sødmælk pr. mand. Når vi dagen efter kom fra vagt - med madkassen delvis tømt - var vi på det andet middagshold. Vi gik vagt i 4 timer, 2 timer mod vest ud i marsken - ca. 2 km. Det var ret sjældent, at jeg mødte Sædvagterne fra den anden side, de var måske mørkerædede!. Mod øst var vagtruten ca. 4 - 5 km at gå, det tog 55 min. hver vej. Bag en lille skov på ruten lå gården Vindtved, længere ind mod Lydersholm lå et par huse beboet af gendamer. Ca. 800 m fra lejren gik ruten ad en lille sti, hvorfra jeg sendte blink over mod lejren, hvorfra der svarede igen med blink - en slags alt vel.

Vagten, der svarede på mit blink, var glad for at han ikke gik grænsevagt. "Jeg ville have lavet i bukserne af skræk", sagde han. Omtalte sti endte overfor forsamlingshuset i Lydersholm, hvorefter vejen gik ned til Bejerskro, hvor der var en vagthytte ved gavlen. Bejerskro var i studedrivernes tid kro- nu en enlænget bondegård, tæt derved en gendarmvagt. Når jeg gik fra Vindtved klokken 04.00, var jeg normalt ved Bejerskro vagthytte kl. 04.55, hvor der sad en telefonvagt. Ofte traf jeg vagtinspektøren - så lød der: "Holdt, hvem der - vagtinspektøren - navn - Haugård Jørgensen - kendetal 10 - hvorefter vagtinspektøren svarede 7, hvis kendetallet var 7, kendetallet blev skiftet hver nat kl. 24.00 og fulgte med vagt-rapporten.

I gården Vintved boede der en enke med sin datter og 2 søn-

458 på grænsen med højre ben i Tyskland og venstre ben i Danmark

ner Richard og Mourits - de var alle 3 i 40-års alderen. Enkekonen havde en bror i Tyskland, men ham måtte hun ikke besøge på grund af fraterniseringsloven. Sønnen Richard kom ofte over til vagten og fik en sludder, og jeg mødte ham ofte om morgenen, når han kom cyklende med en mælkejunge på stangen. Jeg præsenterede gevær for ham, og han hilste med højre hånd til kasketten. En anden oplevelse på ruten, inden man var kendt med området, var at anråbe og belyse en høj mørk skikkelse i en indhegning - det var

en kløpæl til kreaturerne, raslende lænker på ruten viste sig at være en hest med kæde mellem forbenene - så kunne bonden lettere fange den.

I begyndelsen gik jeg vagt med geværet over skulderen, men det blev forbudt, vi skulle gå med geværet i nærkampstilling, og senere med påsat bajonet. Til vagtudstyret hørte også en lyspistol med 3 lyspatroner, 2 gule og 1 rød. De gule patroner var beregnet til at oplyse terrænet, hvis der var noget mistænkeligt, den røde betød øjeblikkelig hjælp. Jeg blev en nat råbt an af 459 Tage Brems: Holdt, hvem der", i stedet for at svare "Afløsningen", svarede jeg, "Du må gætte tre gange". Så fyrede han en gul lyspatron af tæt forbi mig og grinede, han vidste godt det var mig. En anden gang svarede jeg: "Adolf Hitler", hvorpå svaret lød: "Nu skal jeg satterme skyde ham".

To gange blev vi inspiceret af oberst Grev Sponneck og næstkommanderende kaptajn Blad. I begge tilfælde fik vi udleveret løse patroner med træprojektiler, i tilfælde af, at der skulle blive afgivet skud.

Det var en dum fornemmelse at gå vagt alene igennem krat og skov i bælgmørke med løse patroner i geværet, var vi blevet overfaldet, ville vi være prisgivet. En nat på ruten ned mod Bejerskro, så jeg en skikkelse på vejen, og råbte: "Holdt, hvem der". Den anden råbte og gav sig til at grine: "Hvad fanden vil du gøre med det løse krudt, som du går vagt med". Det var en gendarm fra Bejerskro, der sagde det. Jeg følte mig tryk ved at følges med gendarmen, der var bevæbnet med skarpladt pistol.

Engang, da jeg kom fra vagt og afladede mit gevær udenfor vagthytten, gik det for hurtigt, så de 5 patroner røg ned i en sandbunke. En gendarm, der så det, sagde til sin schæferhund: "Pas på patronerne". Hunden lagde straks begge forben hen over patronerne, så jeg ikke kunne få dem.

Oksbøllejren

Menneskelig beretning om flygtningelejren i Oksbøllejren af Jens Mandrup Frandsen:

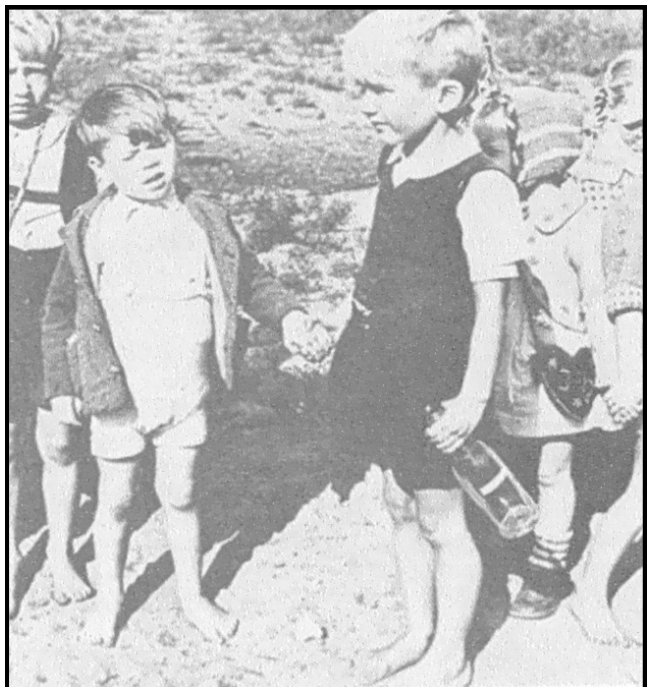
Ved krigens slutning var der 244.000 tyske flygtninge i Danmark. De kom fortrinsvis fra Østpreussen og mange herfra omkom undervejs. Da en russisk undervandsbåd den 30. Januar torpederede flygtningeskibet "Wilhelm Gustloff" i Østersøen, omkom omkring 10.000 flygtninge.

Til Oksbøllejren kom der 35.000 flygtninge, deraf flere ægtepar, hvis børn blev født og døbt i lejren. Der var også flere større børn, der var født flere år, før de kom til Danmark, der også blev døbt i lejren, antageligt for at få identifikationspapir. Der blev også viet 42 flygtningepar.

I tidsrummet 1. Februar 1946 til 15. December 1948 blev der født 428 "uægte" børn (datidens utiltalende og stemplede betegnelse for alle børn født udenfor ægteskab) i Oksbøllejren, nemlig 202 pigebørn og 226 drengebørn.

Mødrene til disse børn 205 unge piger og 223 gifte koner (krigsenker), og der var 33 paternitetssager (faderskabssager) i denne periode.

Det drejede sig om 10 navngivne tyskere og 24 navngivne danskere, idet en gift kvinde opgav 2 navngivne danskere (en bagersvend og en repræsentant), som barnefader til hendes datter, men de resterende 395 børn fik ingen barnefader.

Tyske børn i lejren.

Men der findes også solstrålehistorier fra lejren, og en af disse handler om Liesbeth og Niels, der traf hinanden i Oksbøllejren. Liesbeth Gertrud Grubert var født 6. februar 1924 i Heidekrug i Østpreussen. Hun var 15 år, da krigen brød ud, og mange af hendes familie og bekendte er sikkert dræbt eller faldet under krigen. Ved krigens slutning måtte hun flygte gennem Tyskland og kom til Oksbøllejren i Danmark.

I Oksbøllejren traf hun Niels Thomsen Pedersen. Han var tømmer-svend, og de forelskede sig i hinanden, men ifølge den danske fraterniseringslov måtte de ikke se hinanden, eller overhovedet have nogen kontakt med hinanden. Alligevel blev Liesbeth gravid i oktober 1946, og den 23. Juli 1947 fødte hun, i Oksbøllejren, en lille pige, der blev døbt Karin Renate Grubert. Niels var på dette tidspunkt rejst til Sverige, hvor han havde fået arbejde og opholdt sig i Eskildtuna. Det lykkedes Niels at få Liesbeth og deres lille pige Karin til Sverige, hvor Liesbeth og Niels blev gift, for den famøse danske fraterniseringslov gjaldt ikke i Sverige.

I 1950 bor de i Malmø, hvor Niels er tekstilarbejder. Her skriver han til politimesteren i Varde for at få Karin`s dåbsattest udleveret, eftersom han vil have ordnede forhold i familien. Ja, man får ligefrem stor sympati med Liesbeth og Niels, og lad os håbe, at de har levet lykkeligt i mange år, enten det har været i Sverige eller i Danmark.

Til Kongen

Sigurd Kristensen: Et brev fra et fornemt herskab, stilet til kongen. Brevet er undertegnet: E.W. Friis og C.S.W. Friis, og d.v.s. Erhardt Wedel Friis og hustru Christina Sophie, Frijsenborg slot.

Ingen af Deres Maiestæts Undersaatter fra dend høyste til dend usleste Fattige i Deres Maiestæts Riger og Lande, er der jo med Os i dend Største kierlige Ærefrygt og dybeste Underdanighed kiender og erkiender Deres Maiestæts ømme og milmen, som dend ømme-ste Fader til at have Medlidenhed i deres Nød. Dette gjør Os troe Undersaatter på Landet, i Aarhus Stift især ere bestædde i, ved forrige Aars heede Tyrke og deraf store Misvæxt paa Korn og Foder.

At beskrive samme saa jammerlig, som dend virkelig er, er ikke muligt, og vi begge aldrende og de ældste paa Vore Godser kand ingensinde mindes dend, thi det er ej alene Hunger for Brød, men Fodermangel for Kreaturerne, der trykker og presser Taarerne af vores og de andre Nødlidendes Øyne, og betager alt Haab og Mod, baade for nærværende efterkommende Tiider. Dog Deres Kongelige Maiestæts dyrebare, faderlige og kierlige Hjertelaug for bedrøvede og i Nød bestædde Undersaatter her i Stiftet gjør Os saa dristige allerunderdanigst og i børnlig Tilliid, at tilkiendegive Vores og Landmandens værende usle Tilstand, baade Huusbonder og Bønder, saaledes som dend virkelig er for alle.

Forrige Aar er ei aulet hos èn del, saa meget Rug som der blev saaet, og de bedste har ei aulet dobbelt, nogle enkelte høyst 3 Fold.

Bonden har aaltsaa maattet overalt købe sit Sæde Rug, og hente det 10 à 12 Mille borte, i Schivehus og èn del af Lundenæs og Bouling Amter, hvor de ved særdelles indfalden Regn, frem for heele Landet var Lykkelig, og endda betale fra 5 – 6 Rigsdaler for Tønden, for at faa det tienligt.

Paa samme Maade maatte de købe Skatte Rugen, siden de intet havde at levere. De fleste af Jordbrugerne har maattet købe deres Rug til Brød siden Nytaar, og de bedste kan ei nære sig til Udgang Maii.

Forrige Sommer havde èn stoer Deel maattet købe deres Føde-Rug i Kiøbstæderne, Landet var udtømmet.

Ingen har haft noget at sælge til de Fattige, der er bleven saa mange fleere, da Bønderne af Brød-Trang har maattet skille sig ved deres Tienneste-Folk, der tilligemed Huusmænd og andre Huusarme intet kand faa at fortjene, skjønt de gerne ville tiene for den bare Føde. Ja, foruden de Fattige paa vore Godser, har vi maattet betale Extraskatten for dend trediedeel, om nogle kunde aftiene dend i Sommer, med hvad de kand.

Vi har aldrig solgt èn Tønde Korn fra nogen af Vore Gaarde, og tilkøbt over 1000 Tønder Rug, men det er utroelig, hvor mange Nødlidende, der med ald muelig Hielp, endda daglig bløder vore Hjerter.

Gamle Huusarme, saavel som Huusfolk, Inderster og Tieneste-Folk gaar omkring med smaa Børn, fra Huus til Huus i denne sær vedvarende haarde Vinter, graver undertiden i Sneen for at biege noget til Livets Ophold, og de, som søger folk er selv trængende. Intet kand de faa at fortjene, enten i Kiøbstæderne eller på Landet, og hvor dyre er ikke Føden for det lidet, de kunde bierge.

Mange har endog forsøgt ved berammende Auctioner at ville sælge de fornødne Klæder af Kroppen, og Dynen af Sengen, men har gaaet grædende bort med Børn paa Armene og ved Haanden, da ingen har villet eller kunnet købe.

Endnu er dette haarde Tilstød, at Hør-Aulingen, som paa denne Egn var i stærk Drift, forrige Aar aldeles mislykkedes, saa intet indenlandsk Hør var at lade spinde. Det udenlandske blev derved overdreven dyre, og skjønt Vi og mange Particulære uden for Bondestanden har, i hvor dyre det end var, købt og ladet spinde, hver over en heele Skippund endog med vidende Tab, alene for at give de fattige Quinder Fortieneste, indtil intet mere Hør i Kiøbsæderne har været at faa, har det dog hiulpet.

Af saa jammerlig en Beskaffenhed er Hungers-Nøden for Almuen her i Stiftet. Hertil er nu kommen dend bestandige haarde Vinter med Frost og Snee, uafbrudt paa fierde Maaned, da Sneen endnu skiuler Marken, uden at see noget bart eller at noget kreatur kand faa Føden af Marken. Alt i 4 à 6 Uger har Bondens Kreaturer endog været drevet i Sneen, som èn dag er bortskovlet for dem, og anden Dagen tilsneen. Mos er baaren hiem i Sække, for at holde Liv i Kreatuerne saa længe som mueligt, og Greene nedhugges i Skovene at pille af, men den fierde Part af Faarene overalt er døde af

Sult, og en Del af andre Kreaturer, ja, og nogle Bæster.

Hauren, som ei gav Sæden sidste Aar, har Bønderne, saavel som Herregaardene maattet give i Langhalm, og alt afbrudt Tag af Huusene, samt i Lyng, hvor det kunde bierges af Sneen, for at holde Liv i Bæsterne, som dog er ringe, saa intet er eller bliver tilbage til Sæden, og Gud veed, hvordan Sæden vil komme i Jorden og dertil faaes, nu Vinteren endnu saa langt mod Foraar er lige haard, og hvor mange Bæster, der holder. Byg-Aulen, som var det middelste forrige Aar, er gaaet bort til Føde med et Kvart Part blandet Rug.

Vi har købt i Lundenæs Amt og andre Stæder over 1000 Tønder Haure, og ligesaa en stor Quantum Byg, men Gud veed, hvad det forslaar til de Kiære Bønders Forstrækning til Sæden, og hvordan det bliver hentet.

Over 100 læsser utærsken Haure og Foder har Vi for egen Regning købt og hentet 10 à 12 Mille fra Salling, men nogle endog de bedste Hovnings frie Bønders Bæster ere saa forsultede, at de ei kunde gjøre Reisen i det strenge Vinterføre, og de som udholdte vare 6 Dage derom.

Til Vaarsæden 1783 har vi allerede, formedelst 1782 Aars vaade Høst, der fordrævede Kornet, købt og forstrakt vore Bønder med Sædekorn for mere end 5000 Rigsdaler, som intet har kunnet faaes af, men dette Aar blive til Føde. Sæde-Korn blive mere end dobbelt dyr, foruden det lige saa store Tab i Vore Indtægter, og Tillæg til Kongelig Contributioner, saa at det ene haarde Choc med det andet overgaar vore Kræfter, ihvor ømfølsom en god Villie og Omsorg, Vi ville redde, de Os betroede trængende med. Skal endnu Sæden ei blive saaet vel, og den barmhiertige Naadige Gud vil give velsignet Grøde dette Aar, saa maa der grues for den nærværende, og mere for den efterfølgende Tiid.

De arme Bønder maatte købe og betale Fourage-Haure, Høe og Halm til Cavalleriet sidste Aar, dobbelt mod den erholdte Betaling. Føden skal købes til Høsten, for Kreaturer, Faare-Aul med Ost og Smør er det eneste dette Stifts- og Egnsbønder skal have deres Indtægter. I Efteraaret maatte de slagte og give bort for halv Værd af deres Kreaturer, som de forud saae, at de ei kunde føde, og det lidet, som maatte overleve, er forsultet, hvoraf skal saa Udgifterne,

endog til Kongen komme ?

Proprietairerne og alle Jordbrugerne ere i lige stoer Nød af Foder-mangel, som Bonden, og maa købe alt Sæde-Korn, siden Kornet har maattet fodres bort for mangel af Foder, og altsaa som en altid visse Følge: Proprietairen øde, naar Bonden er øde.

Hver Dag høres Jammerskrig, der er umueligt efter Ønske at lindre, og en Bonde efter anden, endog af de bedste og dueligste frasiger deres Gaarde for Fodermangel, som ei er redning for, om de end hiælpes med Brød til Føden.

Allernaadigste Konge. I saa bedrøvelig en Situation ere baade vore Godser og hele Aarhus Stift. Vi bønfaller derfor til Deres Kongelige Maiestæts Barmhiertighed i efterfølgende allernaadigste Formildelse.

1.

Om Deres Kongelige Maiestæt allernaadigst ville tillade, at der til Randers, Aarhus og Horsens maatte blive frie Indførsel, tillige ved Deres Maiestæts Hertugdømme, af Rug til September Maanedes Udgang.

2.

Om disse beklagelige Bønder maatte allernaadigst eftergives dette Aars, April og Julii Quartalsskatter, som hverken de eller deres Huusbønder formaar at betale, uden at ødes og ganske modløs at undergaae.

3.

Da den store Brød- og Foder-Mangel gjør det umueligt for Land Militcen at få Føden på de Stæder, hvor de skulle mønstre dette Aar, og det er ligesaa umueligt at Rytter-Hestene kan holdes paa Foder til Mønstringen eller være i stand dertil, om Mønstringen med Nationalen for dette aar allernaadigst maatte eftergives, hvilket endog ville komme Bønderne, i Almindelighed til stor Hielp at beholde Karlene til Aulingens, og videre fornøden Arbejdes Bedrift, nu Vinteren saa haard og længe vedbliver, og Gud see i Naade til os alle, at dend dog snart maatte ophøre.

Frijsenborg den 4. April 1784.

Allerunderdanigst

E.W. Friis C.S.W. Friis.

Hvilken skæbne denne begrundede ansøgning I èt og alt fik, ved vi ikke.

**Jens Stolde Pedersen
Skjørringvej 75, Farre Hede.**

Skøde

Af Jørgen P. Jørgensen

Skjørringvej 75 "ALDERSRO"

Billedet er fra 1918—Pigen er Ane Thomsen (kaldet Ane Thomasda), moderen og sønnen Kristian Thomsen

Ejendommen er på omkring 10 tdl. og bygget i 1880'erne. Jorden har tilhørt Løvskovlund. Det var Kristian Thomsen og hans mor An Tammes, som hun blev kaldt, fra Løvskovlund, der flyttede derned, da Thomas Peder Thomsen fik Løvskovlund.

Læs i øvrigt Løvskovlunds historie i Årsskrift 1991 side 13 - 20 og 2000 side 37 - 41.

Kristian Thomsen var ugift, og da han døde, arvede Kathrine, en datter fra Løvskovlund, ejendommen, og hun blev gift med Holger Sørensen, der var fra Sporuplund. Da de solgte ejendommen i 1935 til Jens Stolde Pedersen, købte de Klintruplund.

En anden datter fra Løvskovlund Margrethe, kaldet Get, gift med Hans Carlsen, havde slagteforretning i Farre, hun arvede 8 tdl. skov i Skjørring Overskov. Hans Carlsen blev senere ejendomsmægler i Hammel.

15/12 1959. Andersen

A.L.

340190

U D S K R I F T

af

tingbogsakterne for retten i Hammel.

---oo0oo---

Stempel 46 kr.

==S k ø d e==

Underskrevne boelsmand Holger Sørensen, Farre, sælger, skøder og endelig overdrager herved til hr. landmand Jens S. Pedersen af Haurum den mig tilhørende ejendom i Farre, skyldsats under:

matr. nr. 23m Farre, Sporup sogn, hartkorn 0 fdk. 1½ alb.

-	-	23n	-	-	-	0	-	0	-
-	-	23o	-	-	-	0	-	1	-
-	-	34e	-	-	-	3	-	0½	-

med påstående bygninger, disses mur- søm- og jordfaste tilbehør, ejendommens grund og bygninger, hegn, træer, buske og planter, al avl og afgrøde, såvel i hus som på mark, alle redskaber, maskiner, seletøjer og vogne, al besætning, de på ejendommen værende kakkelovne, komfur og kedel, faste hylder og rækker, lofter og lad, alt overdrages ^{således} som det nu er og forefindes, er køberen påvist og af denne antaget, idet bemærkes, at der ikke sælgeren bekendt findes svamp i ejendommen eller kastning i besætningen. Sælgeren medtager ved sin fraflytning fra ejendommen alene sit private indbo, hvorved dog bemærkes, at køberen beholder en af de på ejendommen værende lysekroner.

Vilkårene for handelen er iøvrigt følgende:

1-12/59

1.

Købesummen er ansat til kr. 13.900, skriver tretten tusinde ni hundrede kroner, der berigtiges således:

a. Køberen overtager, forrenter, afdrager eller indfrier, således som han derom med rette vedkommende kan forenes, lån i Husmandskreditforeningen i Aalborg iflg. 2 prioriteter, tilsammen.....kr. 8.600

med statutmæssige forpligtelser og solidarisk

ansvar, således at hvad der måtte være afbe-

talt på lånene og andel i reserve- og admini-

strationsfond kommer køberen tilgode uden veder-

lag.

b. Køberen overtager, forrenter, afdrager eller indfrier skyld til Hammel sparekasse iflg. skades-

løsbrev lyst 29/8 1932, opr. kr. 3.000 til

rest.....kr. 1.800

c. Køberen udsteder i dag til sælgeren til 5 %

rente og efter fornævnte Kreditforeningslån

og skyld til Hammel sparekasse kr. 1.800

pantebrev, der forrentes fra dato, og hvoraf

renten 1. gang erlægges i juni termin 1936,

forfalder ved ejerskifte, men ellers henstående

i syv år fra 11/12 1936, et pantebrev stort kr. 1.000

idet bemærkes, at denne prioritet rykker op

efterhånden som skylden til Hammel spare-

kasse afdrages.

d. Restkøbesummen.....kr. 2.500

berigtiges ved kontant betaling i dag og

gælder min sælgerens underskrift på nær-

stående skøde som kvittering for dette

beløbs modtagelse.

ialt.....kr. 13.900

2.

Overtagelsen sker i dag, og det solgte henligger fra

dato for køberens regning og risiko i enhver henseende, så-

ledes at han i ildbrandstilfælde oppebærer assurancesummer

til anordningsmæssig anvendelse.

3.

Køberen betaler skatter og afgifter af ejendommen fra dato at regne, idet skæringsdagen fastsættes at være i dag, også for så vidt angår tilgodehavender i mejeri og slagteri. Det tilføjes, at sælgeren betaler renter til Husmandskreditforeningen til december termin d.a.

4.

På tro og love ansætter vi værdien af den solgte faste ejendom til kr. 9.000, medens resten er for medfulgt løsøre.

Ligeledes erklæres det på tro og love, at der ikke på den solgte ejendom findes skov eller fredskovpligtige arealer, jfr. lov af 11. maj 1935 § 10, 3. stk.

5.

ved handelen,
Omkostningerne betales af parterne i forening med halvdelen til hver, dog at udstedelse af nyt skylddokument til sparekassen og gældsovertagelse ved Kreditforeningen, betales af køberen alene.

Den solgte ejendom skal herefter tilhøre køberen fri for andre hæftelser end anført, idet bemærkes, at ejendommen er landbrugsejendom, at der ved skøde på matr. nr. 23h, lyst 9/1 1883 er lagt en vejservitut på matr. nr. 23c, 23j og det bemærkes, at mergelgælden overtages.

Jeg sælgeren indestår for, at min hustru Kathrine Sørensen underskriver dette skøde.

p.t. Hammel, den 21. november 1935.

Som sælger:

Som køber:

Holger Sørensen

Jens Stolde Pedersen

Til vitterlighed om underskrifternes ægthed, datoens rigtighed og parternes myndighed:

Peder Andersen

Ansgar Sørensen

landsretssagfører

sagførerfuldmægtig

Hammel

Hammel

Jeg Kathrine Sørensen, der er gift med sælgeren, tiltræder foranstående.

Farre, den 4. december 1935.

Kathrine Sørensen

Til

vitteklighed om foranstående underskrifts ægthed, datoens
rigtighed og fru Sørensen's myndighed:

Ad. L. Eriksen, overretssagfører, Hammel
Ejendomsskyldværdien ved 7. alm. vurdering 1932 af
nævnte ejendom er ikke særskilt ansat. Ejendommen er note-
ret i matriklen som landbrugsejendom.

Skanderborg Amtstue, den 2. december 1935.

Allan Vith

Indført i dagbogen for retskredsen Frijsenborg-Faur-
skov birk, den 6. december 1935.

Lyst tingbog bd. Farre I bl. 232 Akt. Skab B nr. 663

Skødet er endeligt.

Landbrugsejendom i henhold til lov nr. 106 af 3. april 1925.

M. K. Andersen

Anm. På ejendommen er lyst 10/2 1933 landvesenskommis-
sionskendelse, hvorved Sjelle og Omegns mergelselskab får
prioritet i ejendommen forud for pantegæld. Gælden til bir-
kets sparekasse andrager iflg. tingbogen indtil 3.000 kr.

Genpartens rigtighed bekræftes.

Dommeren i retskredsen Frijsenborg-Faurskov birk, den
6. december 1935.

M. K. Andersen

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Retten i Hammel, den 18. december 1959.

Løbe-nr. 1275/59

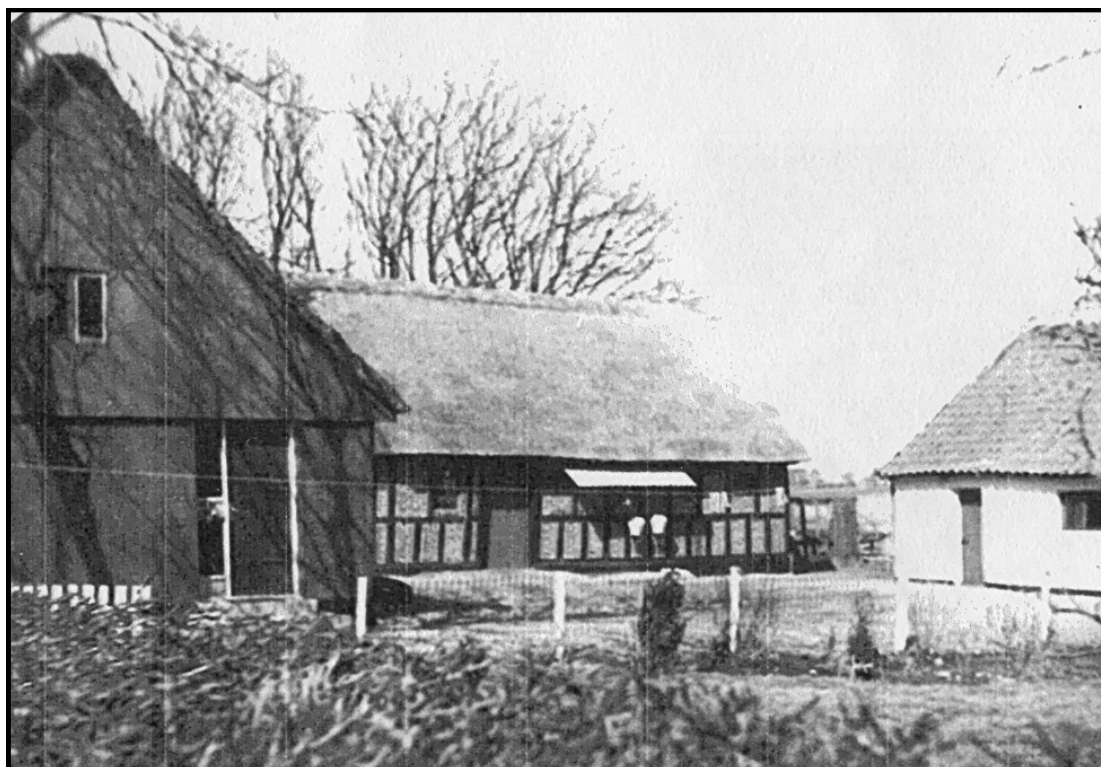
Stempel og gebyr: 5 kr

[Handwritten signature]

Jens Stolde Pedersen blev født i Haurum den 12 maj 1904, hans stedfar hed Chr. Vithen, og derfor blev han altid kaldet Jens Vithen Pedersen. Jens Vithen blev i 1935 gift med Signe Pedersen, der var født den 25 februar 1907 i Tvillum. I ægteskabet fødtes 3 piger, Inger Mette i 1940, Kirsten i 1945 og Bodil i 1946.

Jens Vithen kørte mælk til Farre mejeri i over 30 år, lige til mejeriet lukkede i 1961. Det var hårdt arbejde, og det var alle årets 365 dage, i alt slags vejr. Jens kørte hjemmefra kl. 6 om morgenen. Signe var altid oppe og strigle hestene og hjælpe med at spænde for vognen. Han kørte med jernvogn de første år, senere fik han gum-mivogn, som en af de første, det var en stor lettelse, den var ikke så høj, og så kunne der stå flere mælkespande på den.

Nu er vi kommet frem til 1960erne, og mejeriet var lukket, men nu var pigerne blevet store, og Jens og Signe kunne leve af landbruget. De havde 8 køer, 2 søer og en masse fjærkræ, både høns, ænder, gæs og duer. Jens havde mange flotte raceduer.

Efterhånden som de blev ældre solgtes køerne, de havde stadig

væk grisesøer og solgte smågrisene, maskinstationen passede marken.

I 1985 fejrede de guldbrillup med stor fest i Farre forsamlingshus, og i 1987 flyttede de til Hammel, Jens var nu bleven 83, og Signe var 80 år.

Ejendommen blev i 1987 solgt til den yngste datter Bodil og Jesper Nielsen.

Jorden var blevet solgt fra forinden. Husene trængte til en modernisering. De jævned det hele med jord, og byggede helt nyt på den samme grund, så det stadig er en vinkelejemdom, og ny garage, hvor der også var udhus.

Jesper Nielsen solgte ejendommen i 2007 og flyttede til Island.

Strafferammer efter straffelovene: 1683 – 1866

Danske Lov: Umiddelbart efter at være blevet tildelt enevældig magt nedsatte Kong Frederik d.3. en kommission, som skulle granske hele kongerigets lovgivning og finde ud af, om der var regler, der stred imod enevældet, samt at udfærdige en ny retsplejelov. Skiftende kommissioner kunne ikke fuldføre arbejdet, og imod slutningen af 1660'erne gav kongen kommissionen ordre på at stoppe med granskningen og i stedet udfærdige en ny lovbog, der skulle indeholde al dansk ret, som på den tid var gældende. 13 år efter at Frederik d.3. var død, lå udkastet til Danske Lov færdig, således at den kunne udstedes af Kong Christian V, den 15 april 1683.

De barbariske straffe i fortidens retspleje blev mildnet med Danske Lov. Groft tyveri blev tidligere straffet med hængning. Nu kunne tyven "nøjes med" kagstrygning (pisk) og brændemærkning med tyvemærket. Skete det anden gang, blev man sat på hårdt arbejde på Bremerholm, og det var der mange, der døde af. Krybskytteri havde også før medført hængning, nu kunne man nøjes med en stor bøde. En forseelse blev dog takseret højere end før: Majestætsfornærmelse, men nu var kongen jo også enevældig. Man forbryder ære, liv og gods, i levende live skal højre hånd hugges af, efter halshugning skal kroppen parteres og lægges på hjul og stejle og den afhuggede hånd skal hænges på en stage. Straffens vigtigste formål efter Danske Lov var at virke afskrækkende "andre ligesindede til eksempel og advarsel". Det havde sine gode grunde, man havde jo ikke andre våben at sætte ind i kampen mod forbrydelsen, end at lade forbrydere forstå, hvilken risiko de løb ved at begå forbrydelsen.

Der var ikke ud over byfogeden noget egentlig politi. Man var nok kommet delvis ud over forholdet på Landskabslovenes tid, at det var den forudrettede eller hans slægt, der skulle rejse en sag mod forbryderen, men havde heller ikke helt forladt det. Danske Lov regnede med, at det var privatpersoner, som skulle rejse tiltale for forbrydelser, og at øvrigheden i almindelighed kun skulle gribe ind, hvis dette ikke skete. Ikke sjældent bevirkede dette, at sagerne

overhovedet ikke blev rejst, i andre tilfælde at de rejstes så sent, at forbrydelsernes opklaring blev meget besværlige.

Privatpersoner kunne være betænkelige ved at rejse sag af endnu en grund. Hvis den sagsøgte blev sat i arrest, mens sagen stod på, skulle sagsøgeren afholde de omkostninger, der var forbundet med arresten. Selvom fangerne ikke blev forkælede, kunne det blive kostbart, især hvis sagen trak ud. Der er mange eksempler på, at en anklager beder om at få en sag standset, fordi klageren ikke længere har råd til at betale for at holde en anklaget i fængsel. Og der er også eksempler på, at man trygler og beder om, at en sag ikke appelleres til Lands- eller Højesteret, for det kunne man ikke betale.

De straffe, som truede forbryderne var mange og hårde, selvom Danske Lov i forhold til de ældre love var mildere. Mildheden bestod mest i, at anvendelsen af dødsstraf ikke længere var så almindelig (bl.a. fordi tyve ikke længere skulle henrettes), men denne mildning blev ikke opretholdt. En forordning af 4. Marts 1690 siger, "at tyvenes antal, siden loven havde befriet dem for at miste livet, er tiltaget, og man kan frygte, at de daglig vil blive flere, hvis straffen ikke igen bliver skærpet. Derfor skal den, som ved nattetid på marken stjæler en hest, ko eller stud, eller bryder ind i anden mands hus, for fremtiden dømmes til galgen. Og det samme vederfares den, der engang er blevet brændt med tyvmærke, og som atter begår tyveri". Nogle år senere forordnes, at den der kagstryges eller brændes med tyvsmærke, derefter skal indsendes til Bremerholm for at arbejde i jern, d.v.s. i lænker, på livstid.

Straffen for grove mord, nemlig på ægtefælle, husbond, frue, madmoder eller nogen af deres børn, skærpedes 1697. Forbryderne skulle knibes med gloende tænger, i de værste tilfælde først på gerningsstedet, dernæst på offentlige torve og pladser, og endelig på retterstedet. Højre hånd skulle afhugges i levende live, derefter hovedet. Liget skulle lægges på stejle og hjul af natmandens folk, og hånd og hoved sættes på en stage.

Foruden dødsstraffen anvendtes andre legemlige straffe. Blandt disse var kagstrygning. Hver by havde et torv med en kag, et højt

stillads med en pæl, til hvilken forbryderen blev bundet for derefter i alles påsyn at blive pisket med ris eller en svøbe.

Fængselsstraffe vandt frem. Det havde længe været almindeligt at sende forbrydere ind til skibsværftet på Bremerholm for at lade dem arbejde der. Nu begyndte man også at idømme fæstningsarbejde, d.v.s. arbejde med bygning og vedligeholdelse af fæstninger. Da, der i reglen var tale om jordarbejde, bl.a. med trillebør, hed dette også "at gå med skrubbkærren".

Ved siden af alt dette straffede man også folk på æren, og det føltes åbenbart lige så hårdt, som at blive straffet på kroppen. Værst var det "at miste sin ære". Det betød tab af alle borgerlige rettigheder. En æreløs mand kunne ikke vidne i en retssag, han kunne ikke få noget betroet, han kunne frit overdænges med injurier, da en æreløs ikke kunne krænkes. Tabet af æren betød også, at en mand ikke kunne være medlem af noget håndværkerlav eller have plads i bøndernes bylav i landsbyerne. Tit bevirkede tabet af æren, at en mand overhovedet ikke kunne ernære sig på hæderlig vis, men måtte klare sig som omstrejfer, undertiden gik det så vidt, at han sank ned til at blive natmand, der udelukkende ernærede sig ved "uærligt" arbejde.

Æren gik tabt ved kagstrygning, eller ved at man blev brændt med tyvsmærke, men også meneder (falske vidner), æreskændere og løgnere mistede deres ære. For disse forseelser var bøden 3 mark. Den dømte blev betegnet som en "tremarksmand", hvilket var det samme som en æreløs person.

En række andre straffe skulle virke beskæmmende, uden at de dog kostede den straffede æren. For mindre forseelser kunne folk dømmes til at stå i gabestokken, en pæl forsynet med et halsjern. Ligeledes til til at bære "den spanske kappe", en tønne uden bund og med et hul foroven, tønden sættes ned over den skyldiges krop, så hans hoved ragede op af hullet. Kvinder måtte undertiden bære "fedien", et træstativ der blev anbragt om hals og hænder, og som kunne forsynet med en klokke, for at det kunne vække des mere opmærksomhed.

En særlig form for beskæmmende straf var det offentlige skriftemål, der bestod i , at vedkommende måtte stå frem på kirkegulvet og i menighedens påhør bekende sin brøde og bede om tilgivelse. Offentlig skriftemål blev navnlig anvendt mod folk, der havde fået børn uden for ægteskab.

I 1892 var Horsens ramme om den sidste halshugning i Danmark. Det var Jens Nielsen, der efter en mistrøstig tilværelse måtte lade livet i gården i Statsfængselet. Som syvårig kom han i 1870 på fattiggård, og inden han fyldte 10 år endte han på opdragelsesanstalt på grund af nogle småtyverier. Sin første straf, 25 slag ris, fik han som femten-årig, og da han 1879 påsatte 2 alvorlige brande, medførte dette en dom på 2 års forbedringshus.

Herefter blev han hjulpet til Canada, men vendte tilbage via London, Helsinki og Kalmar. På disse steder afsonede han også domme, og hjemvendt blev han idømt 16 års tugthus for tyveri og anstiftelse af brand på 5 gårde.

Jens Nielsen nærede et ubændigt had til myndighederne, og hans eneste ønske var, at dø ved dødsstraf. I fængselet i Horsens overfaldt han i 3 tilfælde fængselsbetjente for at blive straffet. De 2 første gange blev han dødsdømt, men straffen blev ændret til livsstraf. Tredje gang lykkedes hans forehavende, og d. 8 november 1892 kunne Danmarks sidste aktive bøddel Th. Sejstrup hæve skarpretterøksten over Jens`s hals. Jens Nielsen var ikke mere, og samtidig blev et grusomt kapitel i dansk afstraffelseshistorie bragt til ende.

Gudsbespottelse:

Danske lov: tungen udskæres, henrettes, hoved sættes på stage.

Forordning af 1789: uændret.

Anordning af 1813-41: uændret.

Borgerlig straffelov af 1866: fængsel fra 1 måned til 1 år.

Trolddom:

Danske lov: brændes

Forordning af 1789: uændret.

Anordning af 1813-41: uændret.

Borgerlig straffelov af 1866: ikke strafbart.

Majestætsfornærmelse:

Danske lov: hånd afhugges, kroppen parteres og lægges på stejle og hjul, hoved på stage.

Forordning af 1789: uændret.

Anordning af 1813-41; uændret.

Borgerlig straffelov af 1866: straffearbejde indtil 8 år.

Forsætligt drab:

Danske lov: bøde liv for liv, forbudt sin ejendom.

Forordning af 1789: uændret.

Anordning af 1813-41: uændret.

Borgerlig straffelov af 1866: dødsstraf eller tugthusarbejde fra 8 år til livstid.

Fosterdrab:

Danske lov: miste deres hals, hoved sættes på stage.

Forordning af 1789: uændret.

Anordning af 1813-41: uændret.

Borgerlig straffelov af 1866: straffearbejde i 2 til 12 år, hvis planlagt fra 4 år til livstid.

Billedet viser en mand, der føres rundt iført den spanske kappe. Han føres rundt af to af byens vægte med deres våben og embedstegn, morgensternen. Kappen var som en gabestock til spot og spe. Men den var foret med pigge, så det gjorde også ondt at have den på, så der var også tale om en form for fysisk afstraffelse.

Grovere vold:

Danske lov: i jern på Holmen på livstid.

Forordning af 1789: uændret.

Anordning af 1813-41: fæstnings eller forbedringshus, arbejde fra 8 måneder til 4 år.

Borgerlig straffelov af 1866: straffearbejde indtil 12 år.

Fuldbyrdet voldtægt:

Danske lov: miste sit liv.

Forordning af 1789: uændret.

Anordning af 1813-41; uændret.

Borgerlig straffelov af 1866: livsstraf eller mindst 4 år.

Farlige fanger blev ofte lænkede. Her er det dog arrestforvareren, der demonstrerer lænkernes brug. Foto Hobro Museum

Forsøg på voldtægt:

Danske lov: miste sit liv.

Forordning af 1789: uændret.

Anordning af 1813-41: uændret.

Borgerlig straffelov af 1866: mindre straf end ved fuldbyrdet voldtægt.

Mindre tyveri:

Danske lov: miste sin hud.

Forordning af 1789: tugthusarbejde fra 2 måneder til 2 år.

Anordning af 1813-41: fængsel på vand og brød fra 10 dage til straffearbejde i 4 år.

Borgerlig straffelov af 1866: fængsel på vand og brød mindst 5 dage.

Større tyveri:

Danske lov: kagstryges, tyvemærke på panden, hensættes i jern på livstid.

Forordning af 1789: kagstryges, arbejde i fæstning eller tugthus på livstid.

Anordning af 1813-41: straffearbejde fra 3 til 12 år.

Borgerlig lov af 1866: straffearbejde indtil 8 år.

For 100 år siden

Af Karen Warming

Her er et uddrag, af de sager, som sognerådet behandlede i 1907. Der kom to ansøgninger fra skolelærer Melby Nielsen, Farre Hedeskole.

Han ønsker en sportsplads anlagt ved skolen. – Dertil bevilliger Sognerådet 100 kr.

Senere på året søger han om penge til en vægttavle, og til nogle læsebøger til de yngste klasser. – På anbefaling af skolekommissionen, anskaffes der både en linoleumstavle og nogle læsebøger.

Som altid, er der mange ansøgninger om fattighjælp. Både fra enkelte personer og fra forskellige instanser.

Der kom en skrivelse fra Vejlbysogneråd, om fattighjælp til franskvasker Jensine Kirstine Jacobsen. Man anmoder også om, at man tager hende hjem til sognet. Det blev taget til efterretning. Men man besluttede at lade hende blive i Vejlbys foreløbig.

En anden ansøgning, kom fra Anne Marie Lauersen, der ønskede at tage sin søster med til Esbjerg, mod en betaling af 50 øre om dagen. Og hun ønsker, at sognerådet yder hendes søster fri læge og fri medicin. Sognerådet bevilliger endvidere en seng to hovedpuder og to dyner. (da brugte man jo også en underdyne)

Der er et ønske fra beboerne i Farre, om sognerådets velvilje til, at deltage i udgifterne ved Vandværket i Farre, til nedlæggelse af rør til skolen og til fattighuset. – Der afgives tre stemmer for - to imod og en undlod at stemme.

Senere på året kom der endnu en forespørgsel fra Vejlbysogneråd, ang. Jensine Kirstine Jacobsen. Denne gang drejer det sig om ægteskab, med arbejdsmand Thomas Jensen. Kan hun stadig få samme hjælp, efter indgåelse af ægteskab ?

Man vedtager fortsat at yde hende 80.- kr. om året

Sognerådet holder et nyt møde angående vandværket. Denne gang handler det om et lån i Sparekassen. Sognerådet er villig til

at stå som garant for et lån på 6–7.000 kr. forudsat, at man får lov af amtet.

Røgen brugsforening anmoder sognerådet om tilladelse til at lægge rør i landevejsgrøften langs brusforeningens ejendom. Svaret var: Ja, det må I gerne, men I må selv betale !

Ved sognerådsvalget for 1908, genvalgtes Mogens Peter Nielsen. Hans løn blev fastsat til 30 øre pr. indbygger.

Drengen i Røgen præstegård

Af Jens Mandrup Frandsen

Deres Excellence, Højest Velbårne Hr. Geheimråd.

Da jeg har bragt i erfaring, at en bondedreng af mit tilhørende gods skal søndag være ombragt i Røgen præstegård uden han ventes død, eller viden derom forefalden omstændighed mig var tilkendegivet, ligesom jeg har ladet mig berette, at mine bønder på rettens vegne skal være beordret i rettens middelsted, at forrette synsforretninger over den ombragte dreng, de forret imod loven, og de som ej godvilligt dertil har nærret, skal med trudsler, dels med urigtig foregivende forladet. Så fundering mig højlig udtaget sådan for deres Excellence at anmelde, og ligesom at udbede mig kopi af de svarer til Excellence allerede måtte være indkommen, og tillige vil jeg udbede mig en kopi af den ordre deres Excellence på fundament af det indkomne have udstedt.

Søbygård d. 21 juli 1768.

Jeg har den ære med størst højagtelse at henlove.

Deres Excellence
Ørbødigste tjener, M. Beringschiold.

Siden tjenestedrengen Hans Jensen af Farre, som tjente udi Røgen præstegård ved ulykkelig hændelse er bleven ihjelslagen af en rulle, som han ved at gå forbi til vanvorde har rørt ved, og på ham er nedfalden, og ingen anden årsag befindes, at have været årsag til hans døds måde efter det herom. Her til i dagens kommen, og ved uvillige mænd ordineredes syns- og undersøgningssforretning, så er der efter omstændighederne intet imod loven, som kan hindre, at bemeldte afdøde tjenestedreng Hans Jensens legeme på sædvanlig måde kan og må i kirkegården begraves og med jordpåkastelse af sognepræsten efter ritualen for samme.

Sophiendahl d. 18 juli 1768.

Udi Hans Excellence Høi Velborne Hr. Voeheimer Råd og Amtmand
von Woyda Absente som fuldmægtig.

Da Jens Jochumsen af Farre, hvis søn Hans tjente i Røgen præstegård skal være ihjelslagen af en rulle, som er faldet ned på ham. Så haver Jens Jacobsen, Oustrup at tage 2 mænd med sig og på mandens vegne, som under synsforretning ej i de første dage må komme derhen, og syner samme dreng, om han af rullen er bleven henstilling anden årsag til hans død kan ses. Hvilket syn, de deres hænder skriftlig for haver, og derefter til Hr. Amtmanden tilstilles. Skanderborg d. 7 juli 1768.

F.C. Muncheley.

Efter ovenmeldte ordre haver jeg Jens Jacobsen af Oustrup med de tvende underskrevne mænd synet Jens Jochumsen af Farre, hans søn Hans som tjente i Røgen præstegård, og i dag morgens alene er gangen ind i rullen, som han af uforstand har taget fat på og er ned falden på ham, hvorunder han er knuset, og anden årsag til hans død kan ikke skønnes, hvilket bevidnes af os med egne hænder.

Røgen d. 18 juli 1768.

Jens Jacobsen. Niels Pedersen. Kield Pedersen.

Hr. Søren Ottosen Grønbech, Røgen præstegård.

Af Birgit Fogh Bach

Søren Ottosen var præst i Røgen – Sporup sogne fra 1691 – 1748. Han blev født i Grønbæk sogn ca. 1667, som søn af præsten i Grønbæk, Otto Jensen Hoslefs og Johanne Nielsdatter Lind (barnebarn af Peder Nielsen Fogh, født ca. 1571 i Farre, Sporup sogn).

Alle hans søskende kom i præsteslægt:

Niels Ottosen Lind, født ca.1666, præst i Hinge sogn.

Jens Ottosen Grønbech, født ca.1668, præst i Roslev.

Ellen Ottosdatter, født ca.1675, gift med Niels Cortsen Bisted, præst i Them.

Christen Ottosen Brasch, født ca. 1680, præst på Holmsland, Ringkøbing.

Laurits Ottosen Fogh, født ca.1681, præst i Lønborg.

Søren Ottosen Grønbech blev gift 1.gang d.3 februar 1697 i Grundfør kirke med Karen Nieldatter, død ca. 1700 i Røgen. Ingen børn. 2. gang ca.1700 med Johanne Marie Christensdatter, født i Sjelle, datter af Christen Madsen Sommer, præst i Sjelle.

Af brevene til amtmanden kan vi læse om forholdene i præstegården, og om sognebørnene:

Fra amtmanden i Skanderborg – til provster og præster i Gjern herred. Da kongen ønsker at vide, hvor mange af de i amtet værende svenske krigsfanger, der i 1715 blev forlagt, endnu virkelig er tilstede, bedes oplyst hvor mange og navne på dem, der er leveret fra Århus. I Røgen præstegård er den tildelte Hans Uglå. I Sporup sogn hos Peder Christensen Hofgård: Knud Pedersen.
26 februar 1717.

Fra Grønbech: Klager over, at en stor del af Røgen mændene, uanset kongelig allernådigste forordninger af 1721, og førhen af Arrilds tid, ikke vil give den førhen hafte Sct.Hans rente og rettighed. Bedder amtmanden foranledige Klintrup og Røgen mændene indkaldt til et møde, før de påføres yderligere omkostninger ved en retssag.
29 juli 1722.

Fra skoleholderen i Toustrup: Han er meget ked af, at skulle henvende sig til amtmanden, men nøden driver ham dertil. Han har mange gange bedt Røgen mændene om det ildebrændsel og foudrage, som de efter bestemmelserne skal levere til ham. Klager desuden over dem i Klintrup, Oustrup og Flendsted, med angivelse af år nævnes også Dallerup. Da amtmanden har inspektionen over skolerne, ved han ingen anden at henvende sig til, men håber på dennes hjælp.

Toustrup 12 februar 1724.

Fra Anne Jensdatter i Røgen: Hun angiver, at hun er født på grevskabet, og siden er kommet til Røgen, hvor hun havde en afdanket rytter til ægte, der er død for 50 år siden. De havde intet sted, men havde lejet en husende, og hun har ernæret sig, som hun bedst kunne efter fattig lejlighed. Da hun nu er gammel og ikke længere har lyst til at være i Røgen, ansøger hun om lov til at komme tilbage til grevskabet (ikke hvor) til sine gamle venner, som hun er kommen fra, og ellers ingen slægt i Røgen.

24 marts 1727.

Fra Gyberg, Skanderborg: Beregning på de omkostninger, som er medgået til arrestanten Rasmus Christensen af Røgen, såvel som hans frembringelse til Fredericia skubkarre, hvortil han af Sessionen condemeret for at arbejde 1 år, formedelst hans ulovlige omgang, og undvigelse fra sin i fæstehavende gård, i bemeldte Røgen sogn i Skanderborg amt, undet det mig anfortroede Skanderborg distrikt. I alt 4 punkter - 8 rdr. 8 sk., som fratrækkes 2 rdr. 32 sk., der ikke skal betales fattigfogeden, da han nyder betaling på anden måde. Att. Af amtmanden m.v. godkendt af rentekammeret.

31 marts 1727.

Fra Gyberg: Henviser til indsendte regning for Rasmus Christensen, Røgen, hvoraf der af beløbet, 8 rdr. 8 sk., kun blev godkendt 5 rdr. 72 sk.. Det resterende beløb, som portneren til varetægtspenge skal have, bedes amtmanden anvise, da Gyberg har udlagt disse.

18 august 1727.

Fra Grønbech: Uden sin samvittigheds anstød, kan han ikke undlade, at indberette til Amtmanden, om de forhold der er i byen, med

mange synder, den højeste Gud til fortørnelse, idet der ved kroerhold sker daglig fylder og drukkenskab, som forårsager børns opsætsighed mod forældrene, uenighed mellem mænd og kvinder og andet. Den gamle 84 årige Christen Christensen kom for nogle dage siden til præsten, og klagede over sin søn Hans Christensen, som havde slået ham og trådt på ham, fordi denne ville skille ham og konen ad, som han i drukkenskab, behandlede ilde. Broderen Rasmus Christensens kone klagede over, at denne havde slået hende og trådt på hende, da hun lastede ham, at han sad ved Johan Kruses og drak alt det op de havde. Nævnes også en vanfør Jørgen Eriksen og hustru, som bor i samme hus som kroen, og daglig fylder sig og slås. Skriver videre, at en mand Jens Lundgård i Rode, Skjørring Sogn den 15 Decb 1715 er blevet trolovet med en enke Lisbeth Sørensdatter af Oustrup, men efter hun havde været nogle dage i hans hus, jog han hende væk, og siden har hun tjent i Krigsråd og Borgmester Holmers hus. Nu er hun igen kommet her til Sognet, og da hun er uden næring, har han medynk med hende, håber de trolovede bliver gift.

Røgen præstegård 24 August 1724.

Efter aftale, fremsender han navnene på sine husinderste (lejere), nemlig Peder Nielsen, som efter sit pas skal være af de gevorbne (lejet soldat), ligeså Didrik Rytter og Anders Rasmussen, der er en vanfør mand, som ikke kan tjene til sit brød, men hustruen er opskrevet. Rasmus Pedersen, som intet kan fortjene, men hustruen alligevel, de er af slet vilkår. Videre, ikke husfolkene, men ellers er Peder Christensen og hustru så fattige betlere, at de ikke har et måltig mad, så det er bedre, at give dem noget, end fordre noget. En gammel smed Hans med hustru er ligeså, og kan intet fortjene. Røgen præstegård, 16 juni 1734.

Håber amtmanden vil forlade ham den dristighed han har, at klage over den besværing bymændene i Røgen påfører ham. Han har på grund af præstegårdens ringe avling, været nødsaget til at antage en selvejer-bondegårds avling, sammen med noget kirkejord på Røgen mark, og desuden anneksjorden på Sporup mark, hvoraf han i alt svarer til regimentskassen i Skanderborg og amtsstuen i Randers over 40 rdr. årlig, hvorfor han må gøre sig nyttig, og hol-

der derfor sine bæster, over 16 køer, 6 – 8 for græsningens skyld i Sporup mark, foruden kalve og svin, som for det meste holdes i andre byer, og derimod ingen på Røgen mark. Uanset dette kræver bymændene græspenge af husfolkene – 1 mk. Af 1 ko og 2 sk. af hvert får, og forlanger desuden, at der gærdes lige med dem i marken.

Røgen præstegård, 20 juli 1737.

Amtmandens ordre til bymændene i Røgen angående græsning, vil de ikke være fornøjet med, men påstår at et bæst ikke skal agtes højere end et hoved på græsning, hvilket er forkert, thi hverken med græs eller foder kan et bæst holdes ringere end 2 hoveder, hvilket også regnes både på proprietær godserne, rytter koblerne og andre steder. Også problemer med hans husfolk og bønderne.

Amtmandens påtegning:

Røgen bymændene skal sammen med provsten lade foretage en græs – jævning efter loven, og således som enhver, efter brughavende hartkorn har jordvurdering til, og når provsten ikke selv har de kreaturer på græs, som han kan tilkomme, kan det være bymændene lige meget, om det er hans eller hans husfolks hoveder, der græsses på hans andel.

Fra Hans Marqvard, Røgen: Det er etatsråden, såvel som flere bekendt, at det degnekald i Sporup og Røgen, som han er indkaldt til er så slet, og med så lille en indkomst, at han næppe deraf, når familieskatten og pension til Århus skole fordres, kan have nok til nødvendige klæder og føde. Desuden har det ikke været muligt, at få så meget husværelse, at han og konen kan sig. Indtil nu, har de på regimentsskriver Moldrups foranledning, haft en stue hos salig Rasmus Nielsens enke Karen Christensdatter i Røgen, men nu kan de ikke være der længere end til foregående Michaeli(1 maj), Og ved derfor ikke råd for, hvor de skal være i den kommende vinter. Vil også gerne have plads til nogle kreaturer, hvis de skulle få mulighed for at købe sådanne.

25 april 1742.

Amtmandens ordre om anskaffelse af rytterhest, har han først

modtaget nu på grund af deltagelse i Landemødet. Henviser til forordningen 4de post, der fritager dem, der ikke har græs og høbjergning, hvorved en rytterhest forsvarlig kunne holdes, hvorfor han mener sig fritaget for samme.

Røgen præstegård, 15 maj 1742.

Til Gundorph:

Henviser til den fortrolighed Gundorph hidtil har vist mod ham, og beder derfor om hans hjælp til at blive fritaget for anskaffelsen af en rytterhest. Henviser til forordnings 4 de post, som han mener frigør ham for samme, agter desuden at tage 1 tingsvidne om præstegårdens avling.

Røgen præstegård, 15 maj 1742.

Amtmanden må undskylde ham, at han ikke underskrev den tilsendte revers, men han holder sig til sin konges forordning, angående udgifter, som han ville ønske blev efterlevet i alle måder. Omhandler også græsning af en hest, og besværer sig over præstegården ringe avling.

Røgen præstegård, 28 maj 1742.

Henviser til modtagne skrivelse, hvoraf han fornemmer, at han ikke kan blive fri for at holde en rytterhest, sender derfor en stævning, idet han ønsker 1 tingsvidne i sagen.

Røgen præstegård, 20 juni 1742

Fra D. Trappaud, Søbygård: Henviser til amtsmandens skrivelse, og svarer hertil, at der i Sporup sogn, der er annex til Røgen ikke findes noget gadehus, der efter Kammerets skrivelse kan anvendes til degnen, i stedet for en degnebolig. Der bør derfor indgives en ny ansøgning, således han på samme måde, som andre degne i landet kan få sådan en bolig.

13 februar 1743.

Fra Benzon, Århus: Henviser til skrivelse fra kammer Coll angående en ansøgning fra Thomas West, om tilladelse til i Røgen by og sogn at oprette et kroerhold med øl og brændevin. Man ønsker betænkningstid om samme, ligeså afgiftens størrelse.

6 august 1746.

Fra Trappaud,Søbygård: For kort tid siden opdagede man 2 stude, der havde været angrebet af den grasserende kvægsygdom, uden tilsyn og varetægt, gik rundt på en anden mark, indtil de kom til Toustrup mark, hvor bymændene, i håb om at undgå denne kvægsygdom, dræbte og begravede dem. Men desværre udbrød sygdommen blandt Skjørring byens fænom, og nu videre til andre omgrænsende byer og sogne, således også i Farre. Omtalte stude menes at tilhøre Jens Leth af Oustrup, som derfor burde tiltales og straffes. Trappaud mener, at Mogens Hougård og Widrich Skrædder i Farre, samt lægsmanden og øvrige beboer i Toustrup kan bekræfte, hvem ejeren er.
6 august 1746.

Fra D. Trappaud,Søbygård: Henviser til tingsvidnet i sagen mod Jens Leth af Oustrup, hvoraf fornemmes at sandheden stadig ligger skjult, og gud ved, om den ikke engang vil opvågne i deres samvittighed, som har skjult den. Han har modtaget kopi af Skovrullen for indeværende år.
8 september 1747.

Til amtmanden: Fra bymændene Jens Nielsen og Hans Nielsen, Dallerup, samt Jens Jacobsen og Christen Rasmussen, Røgen. Mener at amtmanden er vidende om, at kongens kvægtiende af Dallerup og Røgen sogne er bortgivet til Århus hospital, og salig provst Grønbech i Røgen, indtil sin død, samme havde i forpagtning mod en årlig afgift a`5 rdr.. Da samme nu er fæsteledig, vil bønderne gerne selv overtage dette mod betaling af nævnte 5 rdr., hvorom de også har henvendt sig til hospitalsforstanderen, men denne foregiver, at det ikke står i hans magt at indgå en sådan aftale, idet der skal afholdes auktion over forpagtningen, hvorefter afgiften kan forventes at blive højere, end de nogensinde kan tåle at give. Da sagen formentlig beroer på stiftamtmanden og biskoppen, beder de amtmanden være dem behjælpelige i så henseende.
Toustrup, 24 januar 1749.

Søren Ottosen døde 31 januar 1748 i Røgen, og efterfulgtes af sin nevø, Andreas Jensen Grønbech, søn af Jens Ottosen Grønbech.

Fig.12. Sygekalk og disk 1734, udført af Jens Christensen, København, og skænket 1797 af Andreas Grønbech og Anne Cathrine Fabech (s.3554). NE fot. 1990.— Chalice and paten for the Sick made by Jens Christensen of Copenhagen in 1734, and donated 1797.

Fig.32. Gravsten nr.2, o.1748, over sognepræst og provst Søren Ottosen Grønbech, hans tre hustruer og to sønner (s.3564). NE fot. 1989.— Tombstone no. 2, c. 1748, of parish priest and rural dean Søren Ottosen Grønbech, his three wives and two sons.

Hvor blev hun af ?

Af Karen Warming

Lidt om en gammel Farrepige, – der har levet hele sit voksenliv i Norge. Om hende kunne man læse i de Norske aviser, da hun i 1982 blev 50 år.

Gamle og syges gode hjælpere i Våler

Der handler om Aase Kjerline, født Andersen, på Kulbjerggården i Farre, d 19/1 1932. – da hun var færdiguddannet sygeplejerske, rejste hun til Norge for at arbejde.

I en af aviserne står der: Hun er ikke høj, men hun har brede skuldre, som hun kan bære meget på. – Det er en af de ansatte p Våler alders og sygehjem, som giver hjemmets bestyrer denne karakterstik, i anledning af fru Kjerlines 50 års dag. Og samtidig gi`r hun udtryk for at bestyrerinden fortjener gode ord i den anledning. For hun er hjemmets samlingspunkt, ja " sjælesøgeren " for både patienter og ansatte – den man søger trøst, hjælp og gode råd hos. Vi bringer gerne denne honnør videre til fødselaren fra hjemmets ansatte, som mange også uden for hjemmet slutter sig til.

I snart 5 år har Aase Kjerline haft dette krævende job. Hun har magtet både at sætte sig i respekt og blive afholdt, samtidig med at hun har evnet at skabe hjemlige forhold for beboerne.

Aase Kjerline er dansk født, - og det danske fornægter sig ikke, selv om hun kom hertil i 1956 og har virket både på Lillehammer og Gjørvik sygehuse.

Hun kom til Våler sammen med sin mand Arne i 1960. Fra 1969 har hun været tilknyttet Våler alders og sygehjem. – Først som vikar. Efterhånden blev hun fast ansat, til hun i 1977 overtog ledelsen af det moderne hjem, som i dag har 38 sygehjemspladser og 33 alderdomspladser og 5 daghjemsplasser. Hjemmet har 45 normerede stillinger, men da der en del der arbejder på deltid, er der en stab på 70 personer.

Aase Kjerline, har også gjort sig gældende i samfundsdebatten. Hun er for tiden medlem af Våler kommunestyre, valgt af senterpartiet. Hun er inde i sin anden periode af socialstyret. Hun har også deltaget i partistyret, både det kommunale og fylkspanelet. Overalt har hun sat sig i respekt.

En anden avis skriver bl.a. : Hun føler på ingen måde, at alderen tynger, selv om hun fylder 50 år i dag. Både i egenskab af bestyrer af hjemmet og som lokalpolitiker, men måske mest som det aktive, varme og hjælpsomme menneske hun er, har mange lært at kendeunderstreger hendes positive holdning. Hun tager sig af dem alle. Til hende kan de gå med både sorger og glæder. Alle får hun tid til, selv om det slider på kræfterne. Men det ser ud som om hun får flere kræfter, og mere overskud jo flere udfordringer hun får. Hun sprudler og stortrives når tingene er mest hektiske.

I en tredje avis kunne man læse:

Officersfrue og lokalpolitiker.

Aase Kjerline, som oprindeligt er dansk, kom til Våler i egenskab af officersfrue.

Hun involverede sig i norsk politik. Som kommunalpolitiker interesserer hun sig i stor grad for sociale problemer og forhold vedrørende de unge. Som kommunestyre medlem og medlem af socialstyret, optager spørgsmål som berører fremtiden og miljøet for ungdommen hende i høj grad.

Og endnu en stor overskrift i en avis:

Lutter glæde og skummende øl på gamlehjemmet

Ja, for nu har Aase Kjerline markeret sig igen. Hun har fået gennemført at de ældre gerne må drikke en øl på hjemmet.

Man kunne læse: Det er lutter glæde og skummende pilsnerøl på Våler alderdomshjem for tiden. Kommunestyret har lagt godviljen til, at de ældre må få en daglig pils. Bortset fra kristelig folkeparti, var alle enige om sagen.

Og tak for det siger en strålende glad bestyrerinde Aase Kjerline, på klingende dansk.

Da jeg kom til Norge i 1956, fik jeg to nye erfaringer i livet. Den første var vinmonopolet, den anden hedder hjemmebrænding. Tænk at pilsnerøl på gamlehjem er en sensation ! Det er simpelt hen ikke til at tro, ler Aase.

- Er du ikke bange for det skal tage overhånd ?

Ærlig talt, hvorfor skal man altid kombinere alkohol med skumle tanker om umoral ?

Vore pensionærer er som alle andre mennesker her i landet – de er voksne folk. –

Det er jo vanvittigt, at vi skal lege barnepiger for dem. – Det er deres hjem her. Vi gør, hvad vi kan for at rutinen skal være mest mulig, som den de har levet efter hele livet. For mange har det været naturligt, at tage sig en dram eller et glas øl. – For resten har vi lavet en kvotefordeling på øllet, og en fast serveringstid.

- Ud over det er der vel lidt "skabsdrikkeri" og anden smugdrikning ?

Helt sikkert. Men jeg har ingenting med folks privatliv at gøre. Og så længe det ikke er til gene for andre beboere, skrider jeg ikke ind.

Men jeg må da indrømme, at jeg ved flere lejligheder har rejst til "Vinmonopolet" med bestillingslister fra folk her på hjemmet !!

- Tror du holdningen til alkohol er i færd med at lempe sig på institutionerne?

Det virker sådan. –det må vi da håbe, siger chefen for de gode tider på Våler alderdomshjem.

Vi får meget bra behandling her på hjemmet, forteller eldstemann på våler alderdomshjem.

Hvad er det?

Er det en totenschläger, en tøjrpæl eller måske en tryllestav?

Denne fint udsmykkede træpind, som er 32 centimeter lang og 1,75 centimeter i diameter, er kommet i foreningens besiddelse.

Vi ved ikke hvad den har været anvendt til, men hvis en af læserne kan opklare mysteriet, hører vi gerne fra Jer.

Ring til Karen Warming. Tlf. 86 96 98 13

Dusør for opklaringen: et gratis Årsskrift og en flaske rødvin.

